Prologas

KITOKIA AUKA

Karas su Roma prasideda ne kardų žvangėjimu, o iš po žudiko apsiausto ištraukto durklo smūgiu.

Švenčių metas Jeruzalėje: žydai, nešini kvapniomis aukomis Dievui, susirenka į šventąjį miestą iš viso Vidužemio jūros baseino. Senajame žydų tikėjime esama nemažai kasmetinių apeigų ir iškilmių, kurios gali būti atliekamos tik čia, Jeruzalės Šventykloje, vyriausiojo kunigo akivaizdoje. Jis pasilieka pačias švenčiausias dienas – žydų Velykas, Sekmines ir Sukotą – sau, tuo pat metu už visus vargus įsidėdamas į kišenę nemenką mokestį, vadinamą *tithe*. O tie vargai nemaži! Švenčių dienomis miesto gyventojų skaičius gali išaugti iki milijono. Vartų sargams ir žemesnio rango kunigams prireikia visų jėgų, kad padėtų piligrimų spūsčiai prasibrauti pro Huldos vartus pietinėje Šventyklos sienoje, nukreiptų juos po Šventyklos aikšte išsidėsčiusiomis didžiulėmis tamsiomis galerijomis ir palydėtų laiptais, vedančiais į aikštę ir turgų, vadinamąjį Pagonių kiemą.

Jeruzalės šventykla – stačiakampis, apie penkių šimtų metrų ilgio ir trijų šimtų metrų pločio statinys, stūksantis ant Morijos kalno rytiniame šventojo miesto pakraštyje. Išorines šventyklos sienas juosia dengti portikai, kurių plokštėmis dengti ir švytinčių balto akmens

kolonų eilių prilaikomi stogai gina minią nuo negailestingai kepinančios saulės. Pietiniame šventyklos sparne stovi didžiausias ir labiausiai išpuoštas portikas – Karališkasis. Tai dviaukštė, baziliką primenanti susirinkimų salė, pastatyta įprastu romėnų stiliumi. Ši salė – administracinė Sinedriono, aukščiausiosios religinės institucijos ir aukščiausiojo žydų tautos teismo, būstinė. Čia, prie laiptų, vedančių iš požeminės galerijos į platų, saulės nutviekstą kiemą, taip pat laukia prekijai ir nešvarūs pinigų keitėjai.

Pinigų keitėjai Šventykloje atlieka svarbų vaidmenį. Už tam tikrą užmokestį jie iškeis jūsų nešvarias užsienietiškas monetas į tikrus judėjų šekelius – vienintelę Šventyklos vyresnybės leidžiamą valiutą. Pinigų keitėjai taip pat paims visiems suaugusiems vyrams privalomą mokėti pusės šekelio dydžio Šventyklos mokestį. Mokestis skirtas visai jus supančiai pompastikai ir spektakliui išlaikyti: kalnams smilkalų, nenutrūkstančioms aukoms, vyno aukojimui, pirmųjų vaisių atnašavimui, šlovinimo psalmes giedančiam levitų chorui ir jam pritariančiam orkestrui, skambinančiam lyromis ir mušančiam cimbolus. Kažkas juk turi sumokėti už visus šiuos būtinus dalykus. Kažkas turi padengti išlaidas deginamoms aukoms, kurios tokios malonios Viešpačiui.

Išsikeitę pinigų, galite pasinaudoti prie atokesnių sienų esančiais gardais ir įsigyti auką: karvelį ar avį – tai priklauso nuo jūsų pinigų kapšelio storio ir nuodėmių gausos. Jei nuodėmių turite daugiau nei pinigų, nenusiminkite. Pinigų keitėjai džiugiai pasiūlys tinkamai aukai reikalingą paskolą. Egzistuoja griežtas įstatymų rinkinys, numatantis, kokie gyvūnai tinkami šiai šventai progai. Jie turi būti be trūkumų. Prijaukinti, o ne laukiniai. Tai neturi būti nešuliniai gyvuliai. Nesvarbu, tai būtų jautis ar bulius, avinas ar avis, jie auginami tik šiam tikslui. Gyvuliai nepigūs. O kodėl turėtų būti pigūs? Aukojimas – pagrindinė Šventyklos paskirtis. Jos gyvavimo priežastis. Giesmės, maldos, skaitymai – kiekvienos čia vykstančios apeigos tarnauja šiam vieninteliam ir svarbiausiam ritualui. Kraujo atnašavimas ne tik apvalo jus nuo nuodėmių, bet ir apvalo žemę. Pamaitina ją, atgaivina, sustiprina, apsaugo nuo sausros, bado ar dar blogesnių dalykų. Viešpaties visagalybės įsuktas gyvenimo ir mirties ratas visiškai priklauso nuo jūsų aukų. Taupyti čia ne vieta.

Taigi, įsigykite auką, gerą auką. Perduokite ją bet kuriam iš baltai vilkinčių kunigų, klajojančių po Šventyklos aikštę. Jie yra Aarono, Mozės brolio, palikuonys, atsakingi už kasdienes Šventyklos apeigas: smilkalų deginimą, lempų įžiebimą, pučiamus trimitus ir, žinoma, aukojimą. Kunigystė – paveldimos pareigos, bet kunigų nepritrūksta, ypač per šventes, kai būriai jų suplūsta iš tolimų žemių pagelbėti per iškilmes. Jie susigrūda į Šventyklą ir dirba dvidešimt keturių valandų pamainomis, kad aukurai liepsnotų dieną ir naktį.

Šventykla sudaryta iš eilėmis išdėstytų kiemų; kiekvienas jų vis mažesnis, vis aukščiau išsidėstęs, o patekti į jį vis sunkiau. Labiausiai nutolusi aikštė – Pagonių kiemas, kuriame įsigijote auką, – yra plati aikštė, atvira visiems, nepaisant rasės ir religijos. Jei esi žydas – neturintis regimų fizinių trūkumų (ne raupsuotasis, ne paralitikas) ir tinkamai apvalytas ritualinių maudyklių – gali su auka sekti paskui kunigą pro akmens grotelių tvorą ir patekti į kitą kiemą – Moterų (lentelė perspėja kitus jokiu būdu neiti toliau nei išorinis kiemas – už šio draudimo pažeidimą gresia mirtis). Čia saugomos malkos ir aliejus atnašavimui. Šis kiemas taip pat yra pats tolimiausias, į kurį gali įžengti žydė moteris; žydai vyrai gali užlipti pusapvaliais laiptais ir pro Nikanoro vartus patekti į Izraelio kiemą.

Arčiau Dievo nebepateksi. Skerdynių dvoko neįmanoma neužuosti. Jis limpa prie odos, plaukų, tampa dvokia našta, kurios bus nelengva atsikratyti. Norėdami nuvyti dvoką ir ligas, kunigai degina smilkalus, bet miros, cinamono, šafrano ir kitų smilkalų mišinys neužgožia neištveriamo skerdynių dvoko. Nepaisant to, labai svarbu likti ten, kur esi, ir stebėti, kaip tavo auką atnašauja kitame – Kunigų – kieme. Įeiti į šį kiemą leidžiama tik kunigams ir Šventyklos pareigūnams, nes ten stovi Šventyklos altorius: keturiais ragais papuoštas, iš bronzos ir medžio padarytas penkių uolekčių ilgio ir penkių uolekčių pločio pjedestalas, nuo kurio virsta tiršti juodi dūmai.

Kunigas nusineša jūsų auką į kampą ir apsiprausia artimiausiame vandens baseine. O tada, kartodamas paprastą maldą, perpjauna

aukai gerklę. Padėjėjas surenka kraują į dubenį – juo bus pašlakstyti keturi altoriaus kampai. Tuo tarpu kunigas atsargiai išskrodžia ir išmėsinėja skerdieną. Jam priklauso gyvulio kailis – turguje už jį galima gauti nemenką sumelę. Iš gyvulio maitos išplėšiami viduriai ir riebalai, nunešami iki altoriaus ir padedami tiesiai ant nuolat liepsnojančios ugnies. Gyvulio mėsa kruopščiai supjaustoma ir padedama į šalį. Pasibaigus apeigoms, ja vaišinsis kunigai.

Visa liturgija atliekama priešais giliausiąjį Šventyklos kiemą, Šventų Švenčiausiąją – paauksuotą, koloną primenančią šventovę, stovinčią pačioje Šventyklos komplekso širdyje. Šventų Švenčiausioji yra pati prakilniausia Jeruzalės vieta. Jos durys apdengtos purpuriniais ir skaisčiai raudonais gobelenais, išsiuvinėtais Zodiako ženklų ratu ir dangaus panorama. Čia įsikūnijusi Dievo galybė. Tai dangaus ir žemės karalysčių susitikimo taškas, visos kūrinijos centras. Čia kadaise stovėjo Sandoros skrynia su Dievo įsakymais, bet ji jau seniai prarasta. Dabar šventovėje tuščia. Tai didžiulė, tuščia erdvė, kanalas Dievo buvimui reikštis, pro kurį iš dangaus sklinda šventa jo dvasia. Ši dvasia sklinda bangomis per Šventyklos sales, Kunigų ir Izraelio, Moterų ir Pagonių kiemus, per portikais išpuoštas Šventovės sienas žemyn į Jeruzalę, per Judėją į Samariją, Idumėją, Perėją ir Galilėją, per beribę galingosios Romos imperiją į visą likusį pasaulį, visas tautas ir gentis. Visus juos – ir žydus, ir pagonis – maitina ir palaiko Kūrėjo dvasia, ir ši dvasia turi vieną vienintelį šaltinį – vidinę šventovę, Šventų Švenčiausiąją, slypinčią giliai Šventyklos pastate, šventame Jeruzalės mieste.

Įeiti į Šventų Švenčiausiąją uždrausta visiems, išskyrus vyriausiąjį kunigą. Šiuo metu, 56 m. e. m., jis yra jaunas vyras, vardu Jonatanas, Anano sūnus. Kaip ir dauguma jo pirmtakų, Jonatanas įgijo savo pareigas tiesiai iš Romos ir, be jokios abejonės, už stambią pinigų sumą. Vyriausiojo kunigo pareigos pelningos, teisę jas eiti paveldi tik saujelė kilmingų šeimų, perduodančių šią pareigybę viena kitai kaip palikimą (žemesniojo rango kunigai paprastai būna kilę iš kuklesnės aplinkos).

Šventyklos vaidmuo žydų gyvenime labai svarbus. Šventykla – žydų kalendorius ir laikrodis; joje atliekamos apeigos žymi metų laikų

kaitą ir struktūruoja kiekvieno Jeruzalės gyventojo kasdienę veiklą. Tai visos Judėjos prekybos centras, pagrindinė finansinė įstaiga ir didžiausias bankas. Šventykla yra ne tik Dievo gyvenamoji vieta, bet ir nacionalistinių Izraelio siekių centras; joje saugomi ne tik šventieji raštai ir žydų religinį kultą reglamentuojančių įstatymų ritiniai – ši vieta yra dar ir pagrindinė žydų tautos juridinių dokumentų, istorinių užrašų ir genealoginių įrašų saugykla.

Kitaip nei stabmeldžiai kaimynai, žydai neturi gausybės po kraštą išsibarsčiusių šventyklų. Yra vienas vienintelis religinis centras, unikalus dieviškosios galios šaltinis, viena vienintelė vieta, kur žydas gali pabendrauti su gyvu Dievu. Judėja faktiškai yra šalis-šventykla. Pats terminas „teokratija“ buvo sukurtas Jeruzalei apibūdinti. „Kai kurios tautos aukščiausią politinę valdžią patikėjo monarchijoms, – rašė pirmo amžiaus istorikas Juozapas Flavijus, – kitos – oligarchijoms, dar kitos – masėms [demokratija]. Mūsų įstatymdavio [Dievo] nesuviliojo nė vienas iš šių valdymo būdų, ir jis pasirinko formą, kurią – jei stipresnis posakis čia tinkamas – galima pavadinti „teokratija“ [*theokratia*], kai suverenumas ir aukščiausioji valdžia atiduodama į Dievo rankas.“

Laikykite Šventyklą tam tikra feodaline valstybe, kuriai tarnauja tūkstančiai kunigų, giesmininkų, sargų, tarnų ir dvasininkų, valstybe, valdančia didžiulius derlingos žemės plotus, dirbamus Šventyklos vergų jos vyriausiojo kunigo naudai ir gerovei. Prie to dar reikėtų pridėti iš Šventyklos mokesčių gaunamas pajamas ir nenutrūkstamai plūstančią lankytojų ir piligrimų dovanų ir aukų srovę (o ką jau kalbėti apie didžiules per pirklių ir pinigų keitėjų rankas einančias sumas, iš kurių savo dalį atsiriekia ir Šventykla), ir taps lengva suvokti, kodėl tiek daug žydų visą kunigų aukštuomenę ir – ypač – vyriausiąjį kunigą laikė niekuo kitu, kaip tik gauja godžių „prabangos mėgėjų“, pasak Juozapo.

Įsivaizduokite prie altoriaus stovintį vyriausiąjį kunigą Jonataną (jo rankoje rūksta smilkalai), ir taps nesunku suprasti, iš kur kyla šis priešiškumas. Net iš turtingų pirmtakų paveldėti kunigo drabužiai liudija vyriausiąjį kunigą supančią prabangą. Ilga, purpuru (karalių